

Майорова Ірина

доктор економічних наук, професор
професор кафедри експлуатації суднових енергетичних установок
Азовський морський інститут Національного університету
«Одеська морська академія»
м. Маріуполь, Україна

Irina Mayorova

Doctor of Economics, Professor
Professor of the Department of Operation of Ship Power Plants
Azov Maritime Institute of the National University
"Odessa Maritime Academy"
Mariupol, Ukraine

ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ» DOMESTIC REALITIES OF "GREEN ECONOMY"

На наступному етапі розвитку людство стикається з численним колом криз, що є одним із наслідків сучасних глобалізаційних процесів, неспроможністю знайти вирішення питань ґрунтуючись на колишніх економічних ученнях неокейнсіанської економічної теорії. За спостереженнями нобелівських лауреатів Г. Саймоном, Д. Нортон, Т. Шульцем, Дж. Неша, Дж. Харшані, А. Сени, Дж. Стигліца походить, що у ХХІ ст. відбулося фактичне «скорочення» часу і «стиснення» простору, а глобалізація почала поступово переходити з екстенсивної у інтенсивну фазу розвитку [1, с. 27]. Сучасна економічна глобалізація підвищує мобільність виробництва, капіталу, товарів, послуг і людей [2, с. 236], спричинює постійне зростання потоку чотирьох «і» (інвестицій (investments), промисловості, індустрії (industries), інформації (information), індивідів (individuals) через національні кордони [3, с. 25], сприяє формуванню нового типу соціальних відносин, з посиланням на джерело [1, с. 27].

В науковій публікації Ковтун Т.В. [5] з посиланням на експертів Фонду Еллен МакАртур (Ellen MacArthur Foundation) знаходимо таке: «...в 2025 році циркулярна економіка може щорічно забезпечувати приріст доходу світової економіки понад 1 трлн. доларів США. Крім цього, перехід до циркулярної економіки створить величезні можливості для модернізації виробництва і впровадження промислових інновацій, забезпечуючи щорічний приріст ВВП на 7 %» [6], [5, с.31].

Визначити ступінь екодеструктивного впливу на довкілля дозволяє спеціальний показник – екологічний слід, що відображає попит людської популяції на природний капітал, який може навіть перевищувати екологічну спроможність планети до регенерації цього капіталу. Термін «екологічний слід» був введений в обіг у 1992 році канадським професором Вільямом Різом [7], [5, с.36]. «Це умовне поняття, що відображає споживання людством ресурсів біосфери та вимірюється площею (в га) продуктивної території, необхідної для ресурсного забезпечення життєдіяльності людства, а також для поглинання та переробки відходів. Концепція розрахунку екологічного сліду швидко поширилася завдяки регулярним доповідям «Жива планета» («Living Planet Report») Всесвітнього фонду дикої природи (World Wildlife Fund, WWF), в останній з яких стверджується, що людський слід перевищив біопотенціал планети на 20 %» [5, с.32].

Екологічний слід в Україні становить 3,19 га на особу. Сьогодні кожна людина потребує в середньому 2,7 га, щоб забезпечити себе ресурсами і позбутися відходів, що значно більше спроможностей планети. Ідеальним у світі вважається екослід 1,8 га, який відображає реальні можливості планети. Таким чином, Україна опинилася на 51-у місці серед 149 країн за площею, яку використовує одна людина для споживання [5, с.28]. Вплив середнього українця на довкілля перевищує порогове значення в 1,88 рази. Відповідно до

доповіді ООН «Перспективи зростання населення в світі» («World Population Prospects») [9] до 2030 року населення планети Земля зросте до 8,3 млрд. осіб, до середнього класу приєднається не менше 2,5 млрд. нових споживачів. Для задоволення їх потреб необхідно з урахуванням споживання первинних ресурсів, за оцінками експертів [10; 11], чотири таких планети, як Земля вже до 2050 року [5, с.28].

В науковому дослідженні Петрушенко М.М. [12] проведено аналіз податкових надходжень на розв'язання екологічних проблем, і як висновок, автор констатує, що «На сьогодні в Україні склалася ситуація, в якій конфліктний потенціал еколого-економічних проблем досяг певного критичного рівня, тобто існує реальна загроза настання екологічної кризи на певних територіях країни; при цьому може взагалі не відбутися стадія активізації (соціального «розкриття») прихованих конфліктів, в якій з'явилася б можливість уникнути вказаних кризових станів» [12, с. 102].

Протягом років незалежності в Україні, враховуючи перманентно складний фінансовий стан підприємств державної форми власності, з одного боку, та «номінальне» ставлення держави до завдань екологічної політики, з іншого, ставки плати за забруднення були суттєво занижені. На наш погляд, конфліктність такого підходу полягає в тому, що він спричинив демотивацію винуватців забруднення здійснювати реальні заходи з попередження забруднення. Більше того, саме ставлення до проблеми утворення відходів стало безвідповідальним, що призвело до ще більшого забруднення довкілля. Отже, крім того, що внаслідок такої «політики» спостерігається зниження надходжень у державний і місцевий бюджети від екологічних податків, нівельована роль останніх як мотиваційного інструменту, покликано впливати на діяльність винуватців забруднення в напрямку підвищення якості довкілля. Така ситуація може бути змінена шляхом суттєвого підвищення ставок за розміщення відходів із введенням одночасно пільгових форм екологічного оподаткування для відповідальних та ініціативно-результативних учасників економічних відносин [12, с.104].

Перелік використаних джерел:

1. Потапенко В.Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України за засадах «зеленої економіки»: монографія [за наук. ред. д.е.н., проф. Є.В. Хлобистова]. К.: НІСД, 2012. 360с.
2. Арсєнко А. Г. Вызовы глобализации и Украина.– К. :Инс-т социол. НАН Украины, 2011.517 с.
3. Kanter R. M. Globalization: New Worlds for Social Inquiry / R. M. Kanter, T. L. Pittsky // Berkeley Journal of Sociology. 1995-1996. – Vol. 40. – P. 1-20.
4. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Д. Стігліц : [пер. з англ.]. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003. 252 с.
5. Ковтун Т.А. Впровадження принципів циркулярної економіки для досягнення цілей сталого розвитку // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: 36. наук. праць, 2020. № 3 (72). С. 22-42. DOI 10.31375/2226-1915-2020-3-22-42.
6. Ellen MacArthur Foundation: Towards a Circular Economy: Business Rationale For An Accelerated Transition. 2015. URL: https://www.ellenmacarthur-foundation.org/assets/downloads/TCE_Ellen-MacArthur-Foundation9-Dec-2015.pdf.
7. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні. URL: <http://ecoosvita.org.ua/calc>.
8. Цели в области устойчивого развития // Организация Объединенных Наций. URL: <http://www.un.org/sustainable-development/ru/summit>.
9. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2015). World Population Prospects: The 2015 Revision, Key Findings and Advance Tables. Working Paper No. ESA/P/WP.241. URL: https://esa.un.org/unpd/wpp/publications/files/key_findings_wpp_2015.pdf
10. Brinkman, J. Waste to Wealth / Accenture. URL: ec.europa.eu/environment/integration/green_semester/pdf/07_09_2015/5.%20Accenture%20-%20Waste%20to%20wealth%20-%20creating%20advantage-final.pdf
11. Moriguchi, Y. Material flow indicators to measure progress toward a sound material-cycle society // Journal of Material Cycles and Waste Management. 2007. № 9(2). P. 112–120. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10163-007-0182-0>.
12. Петрушенко М.М. Екологічна конфліктність у сфері поводження з відходами: питання управління та оподаткування. Вісник економічної науки України. 2019. № 1(36). с. 101-105.